

UVODNE MISLI

Četrto stoletje Republike Slovenije (1991–2016) je za mnoge relativen pojem. Nekaterim se obletnica ne zdi nič posebnega, drugi je zaradi številnih zavoženih poti v tem času sploh ne bi slavili, tretji bi spomin na 25 let od nastanka države posebej skrbno počastili. Ravno tako relativna je za zgodovinarje in slovensko zgodovinopisje; po eni strani leto 2016 ne predstavlja nikakršnega posebnega mejnika v zgodovini, po drugi pa 25 let obstoja slovenske države gotovo pomeni spodbudo za aktivnejši raziskovalni spopad s tem obdobjem. Razlogov za to – poleg že omenjenega jubilejnega – je več.

V tem času se je podoba Slovenije, njene družbe in nas samih docela spremenila. Procesi, ki so se začeli konec osemdesetih let 20. stoletja, so pustili globoko in temeljito zarezo. Izgrajeval se je nov politični in gospodarski sistem, lastninilo in denacionaliziralo se je premoženje, dogajale so se prej nepojmljive afere, spreminjala se je vloga Cerkve in civilne družbe, spreminjali so se odnos do držav naslednic Jugoslavije, odnos do preteklosti, do druge svetovne vojne in do osamosvojitve ... spreminjale so se navade. Nekoč so na evropskem vzhodu tajne službe zrle v življenja ljudi (kot je čudovito prikazano v filmu *Das Leben der Anderen*), danes se prostovoljno razgaljamo sami na Facebooku in Twitterju. Spreminjal se je jezik, tudi politični jezik, nastajali in izginjali so najrazličnejši izrazi: nacionalni interes, razumnik, tajkun, kadrovska cunami ... Pomlad ni le letni čas v tej državi niti ne politično prepričanje, je bolj državljanska drža, življenjski in svetovni nazor.

To je obenem čas, ki zajema tretjino povojne dobe in je daljši od časa (mirnodobnega) obstoja prve jugoslovanske države (slednjo pa prizadevno proučujemo več kot pol stoletja in imamo pred sabo še veliko izzivov). V tem obdobju je bilo po podatkih statističnega urada rojenih več kot pol milijona otrok, četrtnina prebivalstva države. To je naš čas, ki je še kako zrel za zgodovinopisno

obravnavo, ki je dogodkovno in problemsko nadvse poln in kliče po sistematični analizi. Toda to je hkrati čas, ki je še živ in prisoten. Dilem, povezanih z izzivom raziskovanja zgodovine Republike Slovenije, ki so lastne zgolj tej problematiki, tako zagotovo ne manjka.

Zaradi vsega omenjenega smo se na Inštitutu za novejšo zgodovino odločili organizirati posvet, na katerem smo detektirali in pobliže opredelili problematiko raziskovanja samostojne Slovenije. Temeljni cilj posveta, ki je potekal 15. in 16. junija letos na Inštitutu za novejšo zgodovino, ni bil pretenciozen, nihče ni imel namena napisati »velike zgodovinske resnice« o Sloveniji, usmerjen je bil v vzpostavitev metodološko, znanstveno in problemsko ustrezne osnove za nadaljnje raziskave.

Na posvetu je sodelovalo 16 strokovnjakov za različna področja (diplomatsko zgodovino, politično zgodovino in politične vede, gospodarsko zgodovino, arhivistiko, muzeologijo, digitalno humanistiko, filozofijo itn.), pri čemer smo upoštevali, da mej med vedami pri proučevanju sodobnosti skorajda ni več, obstajajo le skupni izzivi, ki se jih velja lotiti. Vsak od avtorjev je skušal s svojega vidika osvetliti četrstoletno problematiko in njihovi razširjeni prispevki sestavljajo pričujočo knjigo. V njej je zajetih precej različnih vidikov, kljub temu pa ni mogoče trditi, da prav vsi. Izdelek je bržkone sam po sebi ilustracija hitrega in razburkanega časa, kjer vsak vidi svoje prioritete.

Konec leta 1990, ko se je spreminjala politična podoba evropskega vzhoda, je nemški politolog Klaus von Beyme dejal, da je zlom realnega socializma pravzaprav metodološko »črni petek družboslovja«. Kolegom je očital, da raziskujejo in raziskujejo države, družbe in odnose, a ne vidijo, kaj se jim dogaja pred očmi, in ne zmorejo napovedati ničesar. To je tedaj držalo, padec berlinskega zidu je bil popolno presenečenje, ne le za družboslovce, tudi zgodovinarje (čeprav se slednji v glavnem zares ukvarjamo le s preteklostjo).

Tudi v tej knjigi ni točnih napovedi, kam gre Republika Slovenija. Drznemo pa si reči, da vsebuje nekaj vprašanj, poti do njih in odgovorov o naši bližnji preteklosti. Tako lahko državo vidimo bolje in drugače. Vse je namreč stvar perspektive. Predsednik nemškega Bundestaga Norbert Lammert je pred časom na vprašanje, ali je nemški politični sistem glede na aktualno dogajanje v krizi, odgovoril z znano krilatico, da ima nemški avtoklub ADAC več članov kot vse nemške stranke skupaj. Kako bi tudi lahko bilo drugače.